

Sistema polític i estructura de l'Estat

Amb l'acabament de la Primera Guerra Mundial comença la dissolució de l'imperi Otomà. El 1920, una assemblea reunida a Ankara pel moviment nacionalista desafia el sultà amb el nomenament de Mustafà Kemal Atatürk com a líder d'un Govern provisional. Aquest moviment nacionalista s'enfronta, en el període 1920-1922, a l'Exèrcit grec, forçant-lo a evacuar Esmirna i l'est de Tràcia. El nou règim aboleix el Sultanat el novembre del 1922, convertint Turquia en una República. Així, el 29 d'octubre del 1923, la capital és traslladada d'Istanbul a Ankara i Atatürk nomenat president. A més, el 1924, és abolit el califat otomà i aprovada la primera Constitució, que introdueix els pilars fonamentals de la nació turca: règim presidencial en el qual la sobirania nacional recau en el Parlament; laïcitat de les institucions republicanes com a signe de modernitat, en un país amb una població musulmana propera al 90%; l'estatisme o intervenció de l'Estat, personificant la nació, sempre que els interessos socials, econòmics o el manteniment de la integritat i la independència nacionals així ho requereixin; i, fins la incorporació de Turquia a l'OTAN, la neutralitat en la política exterior, que és particularment efectiva en el transcurs de la Segona Guerra Mundial.

Constitució

L'any 1980, una intervenció de les Forces Armades, liderades pel general Kenan Evren, cap de l'Estat Major, suspèn la vigència de la Constitució del 1961, després d'un perllongat període d'inestabilitat governamental i de violència política. La conseqüència institucional d'aquesta intervenció és la bifurcació del poder executiu. En concret, la creació, junt amb un gabinet civil, d'un Consell de Seguretat Nacional (CSN), format per militars. L'acció d'aquest Consell persegueix dos objectius fonamentals. En primer lloc, aturar la violència política. Amb aquesta intenció, adopta diverses mesures com la instauració de la Llei Marcial i la dissolució de tots els partits polítics, objectiu plenament assolit el 1983. En segon lloc, l'obertura d'un procés constituent

que torni Turquia a la normalitat institucional que demanen els seus socis de l'OTAN i del Consell d'Europa. Amb aquesta finalitat, es forma una Assemblea Consultiva encarregada de redactar la nova Constitució, sota la supervisió del CSN. El text d'aquesta és ratificat amb un referèndum el novembre del 1982 i, encara que amb canvis destacats –com l'abolició del Senat– és una continuadora de l'estructura bàsica de l'Estat continguda en l'anterior del 1961. La República continua essent la forma de govern, que es vol democràtica, secular i social, així com regida per l'imperi de la llei i lleial al nacionalisme d'Atatürk.

Òrgans fonamentals

La Constitució del 1982 estableix un règim parlamentari amb divisió de poders.

Poder legislatiu

De sistema unicameral, la Gran Assemblea Nacional Turca (GANT) es compon de 450 diputats elegits mitjançant sufragi universal cada cinc anys. Les seves funcions i poders són: controlar l'executiu, portar la iniciativa, esmenar i aprovar els textos legislatius; autoritzar el Consell de Ministres la promulgació de decrets amb força de llei en determinades matèries (els drets fonamentals, que només poden ser objecte de regulació per decret en períodes excepcionals); debatre i aprovar el pressupost de l'Estat; ratificar els tractats internacionals; decidir la proclamació d'amnisties i perdons així com confirmar les sentències de mort pronunciades pels Tribunals.

En relació amb el poder executiu, les seves atribucions més importants són l'elecció del president de la República i el fet que el primer ministre, nomenat per aquell, hagi d'ésser un parlamentari.

Poder executiu

El poder executiu és exercit pel president de la República, el primer ministre –que dirigeix l'acció del Consell de Ministres– i el Consell de Seguretat Nacional (CSN). El president de la República és elegit per la GANT per un període de set anys, no renovable.

El primer ministre és nomenat pel president de la República d'entre els membres de la GANT. Proposa, també d'en-

tre els membres de la GANT (o, per defecte, d'entre aquells que compleixin amb les condicions d'elegibilitat per ser membres de la cambra), els ministres per al seu posterior nomenament pel president de la República. La Constitució no determina un període de temps com a govern del primer ministre; tot i això, s'ha d'entendre que aquest període estarà subjecte al manteniment de la doble confiança del president de la República i de la majoria de la GANT, els mandats de la qual, com s'ha exposat, són autònoms. El conjunt de membres del Consell de Ministres, una vegada nomenats, han de sotmetre's al vot de confiança de la GANT.

El Consell de Seguretat Nacional (CSN) es compon del primer ministre, el cap de l'Estat Major de les Forces Armades, els ministres de Defensa, Interior, Afers Estrangers, els comandants cap de les Forces Terrestres, Navals i Aèries, i el comandant cap de la Gendarmeria, presidits pel president de la República. Segons les particularitats de l'ordre del dia, altres ministres o persones poden ésser convidades a participar en les seves sessions.

El CSN trasllada al Consell de Ministres els seus punts de vista en torn a les mesures necessàries per a la formulació, elaboració i aplicació de les polítiques de seguretat de l'Estat. El Consell de Ministres, per imperatiu constitucional, ha de donar consideració prioritària a l'aplicació efectiva de les decisions del CSN.

Poder judicial

La Constitució proclama, al seu article 138, la independència del poder judicial respecte els altres poders. Els jutges, segons això, han de prendre les seves decisions a l'empara de tribunals independents, al voltant dels quals s'estructura el sistema judicial turc.

El sistema judicial turc s'estructura en diferents alts tribunals: el Tribunal Constitucional, el Tribunal Suprem, el Tribunal Suprem Militar, el Tribunal Suprem Administratiu Militar i el Tribunal Jurisdiccional de Conflictes.

Sistema de partits

Des de la seva fundació, i fins el 1946, l'Estat turc és governat per un règim de partit únic (el del kemalista Partit Repu-

blíca del Poble, CHP). Després de la Segona Guerra Mundial, s'autoritzà la inscripció de diverses formacions, entre les quals destaca el Partit Democràtic (DP), de Celal Bayar i Adnan Menderes, guanyador a les primeres eleccions lliures celebrades a Turquia, al maig del 1950 i que hegemonitza la vida política turca fins el cop militar del 1960. La intervenció de l'Exèrcit suposa una progressiva fragmentació de la vida política turca, amb la suspensió i il·legalització de successius partits l'any 1960 i i el 1980. Aquestes intervencions, d'una banda, generaren nous partits i nous líders que aspiren a omplir el buit que produeix la intervenció. Però, d'altra banda, els vells partits polítics també són refundats amb d'altres noms i els antics líders reapareixen una vegada complerts els períodes d'interdicció per ocupar càrrecs. La intervenció militar del 1980 accelera aquest fenomen ja que, d'una banda, afavoreix l'aparició del Partit de la Mare Pàtria (ANAP) de centredreta i del seu líder Turgut Özal i del Partit Popular Socialdemòcrata (SHP), de Erdal İnönü. D'altra banda, els antics líders polítics fan renèixer, amb nous noms, les antigues formacions dels anys setanta, proscrietes des del 1980. Això genera un sistema multipartidista, amb un pol de centredreta, integrat per l'ANAP, en l'actualitat liderat per Mesut Yilmaz després de la sobtada mort l'any 1993 del seu líder Turgut Özal; i el Partit de la Recta Via (DYP), de Tansu Çiller, el qual assumeix el liderat en substitució de Süleyman Demirel, qui, al 1993, assumeix la Presidència de la República. D'altra banda, un pol socialdemòcrata, amb el CHP i el Partit de l'Esquerra Democràtica (DSP), de Bülent Ecevit. La competència que existeix, a l'interior de cada pol, per l'atracció de l'electorat situat al respecte camp ideològic, fa que les relacions ANAP-DYP o bé CHP-DSP, no condueixin, sovint, a l'establiment automàtic de pactes ideològicament coherents. A més, aquesta bipolaritat ideològica es troba matisada per la irrupció del Refah Partisi, allunyat, pel seu islamisme, de la resta de les formacions polítiques turques.

A les eleccions anteriors de 1995 el Refah (islamista) esdevé la primera força política de Turquia, fet insòlit en la història de la laica República turca. Els motius d'aquests resultats són, segons els experts, la crisi econòmica persistent, amb taxes d'inflació elevades i creixents fenòmens d'exclusió social, situació de la qual, a ulls de l'opinió pública, tots els partits que han governat Turquia els últims anys –els dos partits de centredreta i els dos socialdemòcrates– en són els responsables. També cal tenir en compte el persistent rebuig de la UE a la integració de Turquia, que no s'ha començat a esvaïr fins l'octubre de 1999. El Refah fonamenta el seu triomf en un discurs basat en l'Ordre Just i en la proposta de creació d'un mercat comú de països islàmics. A començament del 1997 el CSN acordà un conjunt de mesures per aturar la creixent islamització de l'Estat turc, espe-

cialment en l'àmbit de l'educació, fet que l'enfronta amb el primer ministre, Necmettin Erbakan (del Refah), que decideix sotmetre les mesures al Parlament, la qual cosa suposa un potencial conflicte entre el Parlament i les Forces Armades. Aquesta dinàmica d'enfrontaments provoca l'abandonament d'alguns parlamentaris del DYP i obliga a la dimissió d'Erbakan el juny del 1997. El President de la República nomena Mesut Yilmaz, líder de l'ANAP, nou primer ministre, fet que és interpretat com un triomf de l'estratègia militar d'evitar un nou pacte entre el Refah i el DYP. El nou Govern es forma a partir de la coalició entre l'ANAP, el DSP i el Partit Democràtic Turc (DTP), que és una escissió del DYP, a més del suport parlamentari del Partit Republicà del Poble (CHP). D'altra banda, el Refah es veu involucrat en un procés al Tribunal Constitucional que conduirà a la seva dissolució. L'alcalde d'Istanbul, Tayyip Erdogan, funda el Partit de la Virtut (Fazilet Partisi). La dissolució del Refah és ordenada pel Tribunal Constitucional turc el dia 16 de gener del 1998 i el 30 de juliol, davant la creixent inestabilitat política per raó de les acusacions de corrupció contra el Govern de Mesut Yilmaz, es convoquen eleccions anticipades pel 18 d'abril del 1999. El 12 de novembre del 1998 el Partit Republicà del Poble es retira de la coalició i, a més, presenta una moció de censura contra Yilmaz, que té com a conseqüència la seva destitució i substitució per Bülent Ecevit, del Partit de l'Esquerra Democràtica. A les eleccions del 18 d'abril del 1999 vencen clarament el DSP i l'ultra-nacionalista Partit del Moviment Nacional (MHP), conseqüència lògica de la incapacitat dels governs de centre per constituir un govern eficaç. La victòria del DSP es veu afavorida, a més, pel gran carisma que té el seu líder, Ecevit, que ha guanyat força vots gràcies a l'arrest, durant el seu curt mandat abans de les eleccions, d'Abdullah Öcalan, el líder del Partit dels Treballadors del Kurdistan.

El 9 de juny la coalició governamental formada pel DSP, l'MHP i l'ANAP rep la confiança del parlament turc amb 354 vots dels 550, fet que constitueix una majoria insòlita respecte als governs anteriors.

Eleccions

L'última elecció general a l'Assemblea Nacional Turca té lloc el 18 d'abril de 1999 i produeix els següents resultats:

Partits	%	escons
DSP	22,3	136
MHP	18,1	129
Fazilet Partisi	15,5	111
ANAP	13,3	86
DYP	12,1	85
Independents	3,6	3
Altres	15,1	-
Total	100,0	550

Font: www.agora.stm.it/elections/election/turkey.htm

Seguretat i poder militar de Turquia

Turquia és un dels països amb major potencial militar (sisè lloc mundial en forces armades, tretzè lloc en importació d'armament i dinovè lloc en despeses militars). Els arguments que expliquen aquesta situació estan relacionats amb la posició internacional i regional de Turquia i amb el contenciós bilateral amb Grècia i la pròpia política interna turca.

En l'àmbit internacional, de l'acabament de la Segona Guerra Mundial ençà, Turquia és un país molt important des del punt de vista geoestratègic. Durant les primeres dècades de la postguerra, marcades per l'aplicació de la Doctrina Truman i l'inici de la Guerra Freda, el país és una peça central en la política nord-americana de contenció de la Unió Soviètica. Les seves privilegiades relacions militars amb els EUA i la seva integració a l'OTAN el 1952, mostren amb claretat el seu valor i la seva vocació de participar en el bloc occidental. A més, el paper de Turquia es reforça per l'evolució regional de l'Orient Mitjà als anys cinquanta. En principi, la participació turca en organitzacions regionals de seguretat com el Pacte de Bagdad serveix a l'interès nord-americà de constrènyer l'actuació soviètica a qualsevol lloc del món. En la mesura que l'estabilitat política d'Orient Mitjà es va veure significativament subvertida (canvi de règims, radicalització política, guerres àrabs-palestins-israelians, aflebliment de la garantia d'accés als hidrocarburs del golf Pèrsic), Turquia esdevindria, també, un país que servia l'interès nord-americà de millorar les possibilitats de projectar la seva força militar en aquesta regió.

D'altra banda, el poder militar turc és conseqüència d'una política exterior i de defensa que afirma la necessitat de mantenir unes capacitats defensives elevades en l'eventualitat d'esclat d'una crisi armada amb Grècia, país amb el qual manté diferències difícilment conciliables respecte la divisió de Xipre i l'estatus del mar Egeu.

A l'últim, el potencial militar és el principal instrument utilitzat –l'únic en nombroses ocasions– pels diferents governs turcs al llarg del perllongat enfrontament amb les guerrilles kurdes del PKK al sud-est del país.

PIB (1997)	191.000 ¹
Despesa militar (1997)	
(4,2% sobre el PIB)	8.100
Pressupost	
de defensa (1998)	8.200
Ajuda militar	
externa (EUA)	1.440

1 Les quantitats s'expressen en milions de dòlars.

Font: *The Military Balance*, 1998-99, London: IISS: Oxford University Press, 1998